

Høringsnotat

**Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om adgang til
å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode**

17. mars 2026

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	4
2	Bakgrunnen for forslaget	4
3	Kunnskapsgrunnlaget	6
3.1	Situasjonen i dag	6
3.2	Forskning om effekter av bortvisning	6
3.3	Forutsetninger for et godt tilbud	7
4	Dagens regler	8
4.1	Opplæringsloven og privatskoleloven	8
4.1.1	Retten til opplæring og elevens beste	8
4.1.2	Nærskoleprinsippet og frivillig skolebytte	9
4.1.3	Gruppetilhørighet	9
4.1.4	Individuelt tilrettelagt opplæring	9
4.1.5	Skolemiljø	10
4.1.6	Skoleregler og ordenstiltak	10
4.2	Grunnloven og menneskerettslige forpliktelser	11
4.2.1	Legalitetsprinsippet	11
4.2.2	Barnets beste og retten til å bli hørt	11
4.2.3	Retten til utdanning	12
4.2.4	Retten til likebehandling og forbud mot diskriminering	12
4.2.5	Rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne	12
4.3	Andre lover	13
4.3.1	Likestillings- og diskrimineringsloven	13
4.3.2	Straffeprosessloven	13
4.3.3	Barnevernsloven	14
5	Andre nordiske lands regler	14
5.1	Sverige	14
5.1.1	Gjeldende rett	14

5.1.2	Foreslåtte endringer	15
5.2	Danmark	16
5.3	Finland	17
6	Forslag om å innføre hjemmel til å pålegge midlertidig opplæring utenfor egen gruppe	17
6.1	Overordnet om departementets forslag	17
6.2	Vilkår for å pålegge opplæring utenfor egen gruppe	18
6.2.1	Hvilke situasjoner kan utløse adgangen til å ta eleven ut av klasserommet	18
6.2.2	Krav om at mindre inngripende tiltak ikke kan avhjelpe situasjonen	21
6.3	Hva kan pålegges?	23
6.4	Utformingen av vedtaket og krav til vedtakets innhold	23
6.5	Hvilken lengde kan oppholdet ha?	25
6.6	Saksbehandlingsregler	28
6.7	Andre spørsmål	29
6.7.1	Egen bestemmelse med krav om forebygging?	29
6.7.2	Plikt til å sørge for en trygg og god overgang tilbake til klasserommet ..	29
6.7.3	Samme regler for privatskole og offentlig skole	30
6.7.4	Behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen og forholdet til taushetsplikten	31
7	Forholdet til menneskerettslige forpliktelser	31
7.1	Barnets beste	31
7.2	Rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne og forbud mot diskriminering	32
8	Økonomiske og administrative konsekvenser	34
9	Forslag til lovendringer	35

1 Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) og lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskoleloven).

Departementet foreslår å innføre en hjemmel for kommunen, fylkeskommunen og privatskoler til å pålegge en elev opplæring utenfor egen gruppe dersom (a) elevens oppførsel går alvorlig ut over tryggheten til medelever eller ansatte på skolen eller (b) elevens oppførsel går alvorlig ut over medelevenes læring. Opplæringen kan da gis som eneundervisning eller i grupper, et annet sted på skolen, på en annen skole eller på en annen egnet opplæringsarena, uten hinder av nærskoleprinsippet og reglene om gruppetilhørighet. Et slikt vedtak kan fattes uten samtykke fra eleven eller foreldrene.

Forslaget til regler gjelder offentlige skoler, private grunnskoler etter opplæringsloven § 22-1 og skoler godkjent etter privatskoleloven.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget.

2 Bakgrunnen for forslaget

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring. Krenkelser som mobbing, vold og utagerende oppførsel på skolen skal forebygges og tas tak i. Den viktigste jobben skolen gjør for at elevene skal ha det bra på skolen er det langsiktige og systematiske arbeidet med å skape trygge og gode skolemiljø.

Noen elever kan av ulike grunner utagere på en slik måte at det virker truende eller skremmende for medelever og ansatte på skolen. Også der elever utenfor skoletiden f.eks. er involvert i grov kriminalitet kan dette gå ut over trygghetsfølelsen på elevens skole. Til tross for forebyggende og pedagogisk arbeid kan det da oppstå behov for å ta en elev bort fra gruppen eller skolen i en midlertidig periode for å beskytte medelever og ansatte.

Gjentakende og alvorlig utagerende og forstyrrende oppførsel i klasserommet kan også gå vesentlig ut over medelevenes læring og læringsmiljø. Dersom tiltak i klasserommet ikke avhjelper situasjonen, kan også medelevenes rett til opplæring tilsi at det er behov for å midlertidig ta en elev bort fra gruppen sin.

I juni 2025 inviterte kunnskapsministeren de åtte kommunene som mottok tilskudd til beredskapsteam til å komme med innspill til kommunenes handlingsrom etter opplæringsloven til å følge opp elever som utviser utfordrende og potensielt farlig atferd.

Departementet fikk innspill fra Oslo kommune om at kommunen opplever at skolene har behov for nye verktøy i de tilfeller hvor det ikke er forsvarlig at elever kommer på skolen sin i en kortere eller lengre periode, grunnet for eksempel alvorlig vold mot medelever.

Rammene i opplæringsloven og privatskoleloven gir i dag begrensede muligheter til å ta elever ut fra klassen sin. Dette skyldes blant annet reglene om gruppetilhørighet i opplæringsloven § 14-2 og privatskoleloven § 3-4, som skal sikre at alle elever har tilknytning til

en klasse eller gruppe. Regelen skal ivareta elevens behov for sosial tilhørighet, som er sentralt for både trivsel og læring.

Elever i grunnskolen har også rett til å gå på en skole i nærmiljøet sitt, og elever i videregående opplæring har rett til å gå på den skolen med det opplæringstilbudet de har fått vedtak om inntak til. Fellesskolen skal ramme mangfoldet av elever, opplæringen skal tilpasses den enkelte og elever med behov for tilrettelegging skal få den hjelpen de trenger.

Elever som har vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) kan motta opplæring alene eller i mindre grupper, på nærskolen eller på en alternativ opplæringsarena, for eksempel en skole tilpasset elever med særlige behov. Det kan altså gjøres unntak fra både nærskoleprinsippet og kravet om gruppetilhørighet. Disse reglene er imidlertid utformet for å ivareta enkeltelevens behov, ikke for å ivareta andres trygghet eller læring. Det kreves samtykke fra eleven eller foreldrene før prosessen med ITO kan igangsettes, og sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten før vedtak kan fattes, jf. opplæringsloven §§ 11-6 og 11-7 og privatskoleloven § 3-6.

Etter dagens regler er bortvisning eller pålagt skolebytte aktuelle tiltak dersom en elevs oppførsel går ut over medelevers trygghet eller læring og tiltak innenfor klassen eller gruppen ikke avhjelper situasjonen. Bortvisningsreglene innebærer at elever kan vises bort fra opplæringen etter flere eller grove brudd på skolereglene, jf. opplæringsloven § 13-1. Grensene for hvor lenge en elev kan vises bort fra opplæringen er differensiert mellom de ulike klassetrinnene. På grunnskolen er det kun adgang til kortvarige tiltak, mens det i videregående opplæring er en snever adgang til å vise elever bort for resten av skoleåret, dersom regelbruddene er særlig alvorlige. Videre har ikke eleven rett til opplæring i bortvisningsperioden. Pålagt skolebytte innebærer at eleven permanent flyttes til en annen skole i kommunen eller fylkeskommunen, jf. opplæringsloven § 13-2. Her ivaretas elevens rett til opplæring, men det er risiko for at problematikken som utløste skolebyttet gjenoppstår på ny skole. I akutte tilfeller der det av hensyn til medelever og ansatte ikke anses forsvarlig at en elev kommer på skolen, er reglene om bortvisning og pålagt skolebytte derfor ikke alltid verken hensiktsmessige eller tilstrekkelige.

Oslo kommune viste til at bortvisning og pålagt skolebytte er svært inngripende tiltak og at det er uheldig at skolene tvinges til å velge disse virkemidlene når mindre inngripende tiltak overfor eleven kunne vært tilstrekkelig. Kommunen foreslo derfor at opplæringsloven burde åpne for å kunne pålegge en elev opplæring utenfor hjemskolen for en begrenset periode når det ikke anses forsvarlig at eleven kommer på skolen. Også Sarpsborg kommune kom med innspill om at skolene mangler virkemidler for å håndtere krevende situasjoner når eleven og foreldrene ikke samtykker til tiltak.

Departementet ønsker med denne høringen å få informasjon om i hvilke sammenhenger det oppleves å være behov for nye virkemidler for å håndtere elever med utagerende atferd, og i hvilket omfang slike situasjoner oppstår. Departementets forslag har som formål å øke skolenes handlingsrom og bedre mulighetene til å sette inn tiltak som ivaretar tryggheten til elever og ansatte på skolen og medelevenes læring, samtidig som den aktuelle eleven ivaretas på kort og lang sikt. Departementet ber også om innspill på

hvorvidt forslagene i høringsnotatet treffer på de aktuelle behovene, eller om det er andre regelverksendringer eller tiltak som er nødvendig.

3 Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Situasjonen i dag

Selv om barne- og ungdomskriminaliteten historisk sett ikke er på et uvanlig høyt nivå, har det de siste årene vært en bekymringsfull økning i alvorlig voldskriminalitet og ran,¹ særlig blant ungdommer under 15 år. Ifølge politiet rekrutteres stadig yngre barn til alvorlig kriminalitet. Gruppen av unge som begår svært alvorlige lovbrudd, er imidlertid forholdsvis liten. Rapporter fra skoler og oppslag i mediene tyder på at den negative utviklingen sprer seg til skoler. Det er rapportert om grove volds- og truslepisoder og narkotikasalg på skoleområder.

Andelen ansatte som svarer at de har opplevd å bli utsatt for vold og/eller trusler har økt de siste ti årene.² Både Elevundersøkelsen og Ungdata viser at mange elever utsettes for mobbing og alvorlige krenkelser.

Ansatte på mange skoler rapporterer at de opplever vold som slag, spark, biting og trusler på skolen. Grov og krenkende språkbruk og annen trakassering meldes også som et økende problem. Hvordan hendelsene oppleves, er avhengig av relasjonen til eleven og hva som ligger bak atferden til eleven, for eksempel elevens alder og om eleven har kjente diagnoser. Undersøkelser viser at de yngste elevene og elever i tilrettelagte opplæringstilbud er sterkt overrepresenterte i statistikken. Det er et mindretall av elevene som står bak mange av hendelsene. Omfanget av voldshendelser avtar når elevene blir eldre. Omfanget er betydelig lavere på ungdomstrinnet og i videregående skole.³ Det er imidlertid rapportert i mediene om flere svært alvorlige hendelser blant de eldre elevene, for eksempel grov vold, trusler og narkotikasalg.

Elever som forstyrrer undervisningen oppleves som et økende problem av lærerne. Samtidig rapporterer 80 prosent av lærerne på ungdomstrinnet at de håndterer forstyrrende adferd godt, og klarer å roe ned elever som bråker.⁴

3.2 Forskning om effekter av bortvisning

Det er begrenset med forskning som undersøker alle relevante forhold for forslagene som presenteres, særlig fra en norsk eller nordisk kontekst, og det er vanskelig å med sikkerhet

¹ [09410: Siktelsler mot personer, etter statistikkvariabel, lovbruddstype, alder og år. Statistikkbanken og SSB_høringssvar_Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet \(11\).pdf](#)

² [Utredning av alternativer for rapportering og statistikk om vold og trusler | udir.no](#)

³ Samuelsen og Borg: Når skolen blir utrygg for de voksne – NIFU (2025)

⁴ [TALIS 2024.pdf](#)

slå fast hva de sannsynlige effektene vil være. I den internasjonale forskningslitteraturen er det imidlertid godt dokumentert at bortvisning fra skolen er forbundet med en rekke negative effekter for elevene som bortvises.⁵

I tillegg til at bortvisning ser ut til å være et lite effektivt virkemiddel for adferdsendringer på kort sikt, er det også forbundet med både svakere skoleresultater, økt risiko for frafall og økt sannsynlighet for kontakt med rettssystemet, vold og andre typer problemadferd på lengre sikt. Gjentatt bortvisning kan forsterke elevens opplevelse av utenforskap og svekke både faglig og sosial utvikling, og kan ha negative effekter på elevens selvbylde og motivasjon.

Både midlertidig og permanent bortvisning fra skolen og midlertidig bortvisning fra klassen er forbundet med negative effekter for eleven som bortvises. Samtidig tyder enkelte studier på at bortvisning fra *klassen* har mindre negativ effekt på skoleresultater enn bortvisning fra *skolen*.⁶

Forskningslitteraturen skiller i liten grad mellom årsaken til bortvisning, men enkeltstudier viser at også bortvisning på bakgrunn av mindre alvorlige regelbrudd ser ut til å være assosiert med negative effekter for den bortviste, som økt risiko for fremtidige regelbrudd, mer negative oppfatninger av skolemiljøet og svakere akademiske prestasjoner.⁷

Det er godt dokumentert at det å ha voldelige eller utagerende medelever kan medføre en rekke negative effekter, og at et trygt klasserommsmiljø bidrar til bedre læring og utvikling.⁸ Det er derfor rimelig å anta at det å bortvise utagerende elever i mange tilfeller vil være positivt for elevene som er igjen i klassen. Samtidig tyder studier på at utstrakt bruk av bortvisning for mindre forseelser også kan ha negative effekter for elevene som er igjen i klasserommet.⁹ Funnene forklares med at skoler som har en lav terskel for bortvisning, bidrar til et utrygt og lite støttende klassemiljø, noe som også svekker de gjenværende elevenes trivsel, motivasjon og læringsutbytte.

3.3 Forutsetninger for et godt tilbud

Intensjonen med forslaget er at elever som tas ut av klasserommet skal få et tilbud som gjør det mulig å komme tilbake til gruppen. Det stiller høye krav til kvaliteten på tilbudet eleven får. Det er lite kunnskap om i hvilken grad skoler og kommuner har ressurser og

⁵ Se for eksempel [Gerlinger mfl.](#) (2021); [Cornish mfl.](#) (2025); [Perry mfl.](#) (2014)

⁶ [Noltemeyer mfl.](#) (2014)

⁷ [Amemiya mfl.](#) (2020); [Del Toro mfl.](#) (2022)

⁸ Se for eksempel [Lavy mfl.](#) (2025); [Lillejord mfl.](#) (2014); [Kristoffersen mfl.](#) (2015); [Carrell mfl.](#) (2018)

⁹ http://www.fixschooldiscipline.org/wp-content/uploads/2020/09/11.SuspendingProgress_CollateralConsequences_of_ExclusionaryPunishment_in_PublicSchools2014.pdf og [The spillover effect of school suspensions on adolescents' classroom climate perceptions and academic achievement](#)

Prinsippet om barnets beste er spesifisert i opplæringsloven § 10-1, som fastsetter at «ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven vere eit grunnleggjande omsyn». Etter § 10-2 følger også at elevene har rett til medvirkning i alt som gjelder dem selv etter denne loven. Elevene skal bli hørt, og meningene deres tillegges vekt etter alder og modning.

Tilsvarende regler finnes i privatskoleloven §§ 5A-1 og 5A-2.

4.1.2 Nærskoleprinsippet og frivillig skolebytte

Utgangspunktet for grunnskolen er at elever har rett til å gå på en skole i nærmiljøet, jf. opplæringsloven § 2-6. I videregående opplæring har elever rett til å gå på den skolen og det opplæringstilbudet hen har fått vedtak om inntak til, i tråd med inntaksreglene i opplæringsloven og opplæringsforskriften.

Kommunen eller fylkeskommunen kan likevel sammen med eleven og elevens foreldre finne frem til andre frivillige løsninger, som skolebytte eller ulike tilrettelagte skoletilbud m.m. Med mindre vilkårene for pålagt skolebytte er oppfylt, må det samtykkes til skolebytte.

4.1.3 Gruppetilhørighet

Opplæringsloven § 14-2 fastsetter at kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at hver elev hører til en klasse og har så mye opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial tilhørighet. Videre fremgår at elevene kan deles i andre grupper i deler av opplæringen, men bestemmelsen setter begrensninger for adgangen til å gi elevene opplæring alene eller i mindre grupper utenfor den ordinære klasseromsundervisningen. Hvor mye opplæringstid elevene må ha i klassen for å oppnå sosial tilhørighet er en skjønnsmessig vurdering.

Det stilles også visse krav til inndelingen i klasser eller grupper. Ingen klasser eller grupper skal være større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarlig, og det er begrensninger i adgangen til å dele elever inn etter faglig nivå, kjønn og etnisitet. Innenfor disse rammene står skolen fritt til å bestemme classesammensetningen. Skolen kan også endre klasseinndelingen, altså flytte elever mellom klasser og grupper, uten samtykke eller enkeltvedtak.

Privatskoleloven har tilsvarende regler i § 3-4.

4.1.4 Individuelt tilrettelagt opplæring

Etter opplæringsloven § 11-6 har elever rett på individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) dersom de trenger det for å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. I et vedtak om ITO kan kommunene og fylkeskommunene gjøre unntak fra regler om innholdet i og organiseringen av opplæringen. Det kan for eksempel vedtas at deler av opplæringen skal gis i form av eneundervisning eller i mindre grupper, eller at opplæringen skal skje på en annen opplæringsarena enn på skolen. Vedtak om ITO krever samtykke fra eleven eller

foreldrene, og kommunen eller fylkeskommunen kan derfor ikke pålegge eleven individuelt tilrettelagt opplæring.

Privatskoleloven har tilsvarende regler i § 3-6.

4.1.5 Skolemiljø

Elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø reguleres i opplæringsloven kapittel 12. Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring, jf. § 12-2. Skolen skal ikke godta krenkende oppførsel og skal arbeide kontinuerlig for at alle elever skal ha et trygt og godt skolemiljø, jf. § 12-3. Etter § 12-4 har alle som arbeider på skolen en plikt til å følge med på hvordan elevene har det og om mulig gripe inn dersom noen krenker en elev. Ved kunnskap eller mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt, skal skolen snarest undersøke saken og rette opp situasjonen med egnede tiltak.

Opplæringsloven kapittel 12 gjelder også for skoler som er godkjente etter privatskoleloven, jf. privatskoleloven § 2-4.

4.1.6 Skoleregler og ordenstiltak

Skoleregler

I opplæringsloven § 10-7 gis kommuner og fylkeskommuner hjemmel til å fastsette forskrift om rettigheter og plikter for elevene, herunder om orden og oppførsel.

Kommunen og fylkeskommunen kan i slike skoleregler angi hvilke tiltak som kan brukes når elever bryter skolereglene, og hvordan slike saker skal behandles.

Private skoler skal også ha skoleregler om rettigheter og plikter for elevene, og skolens styre kan i skolereglene angi hvilke tiltak som kan brukes når elevene bryter skolereglene, jf. privatskoleloven § 5A-7.

Eksempler på reaksjoner kan være midlertidig inndragning av gjenstander (f.eks. mobiltelefoner) eller nedsatt karakter i orden og oppførsel.

Bortvisning

Etter opplæringsloven § 13-1 kan kommunen eller fylkeskommunen fastsette i forskrift om skoleregler at elevene kan vises bort fra opplæringen etter «fleire eller grove brot på skolereglene», med de begrensninger som paragrafen oppstiller. En elev kan ikke vises bort dersom mindre inngripende tiltak er tilstrekkelig, og § 13-1 oppstiller grenser for hvor langvarig bortvisningen kan være. Et bortvisningsvedtak innebærer at elevens rett til opplæring midlertidig settes til side.

Elever på 1. til 7. trinn kan vises bort for enkelttimer eller resten av dagen. Elever på 8. til 10. trinn kan vises bort for opptil tre dager. Elever i den videregående opplæringen kan som utgangspunkt kun vises bort i opptil fem dager. Dersom regelbruddene er særlig alvorlige, kan eleven bortvises for resten av skoleåret.

Det er i utgangspunktet rektor som skal fatte avgjørelse om bortvisning, men rektor kan delegere avgjørelsen til den enkelte lærer for en opplæringsøkt på inntil to klokketimer.

Bortvisning for resten av skoleåret i videregående opplæring besluttet av fylkeskommunen. En avgjørelse om bortvisning regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, med mindre lengden er kortere enn en skoledag.

Privatskoleloven har tilsvarende regler i § 3-10.

Pålagt skolebytte

Etter § 13-2 kan kommunen eller fylkeskommunen gjøre vedtak om at en elev skal flyttes til en annen skole i kommunen eller fylkeskommunen, dersom oppførselen til eleven «går alvorleg ut over tryggleiken eller læringa til ein eller fleire medelevar». Pålagt skolebytte er et virkemiddel som brukes i alvorlige saker, som ikke kan løses på annen måte. En elev kan ikke flyttes dersom mindre inngripende tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Det er kommunen eller fylkeskommunen som fatter vedtaket, og forvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder.

Pålagt skolebytte kan ikke gjennomføres dersom daglig skyss blir uforsvarlig eller eleven må flytte hjemmefra. I videregående opplæring kan pålagt skolebytte heller ikke brukes dersom det medfører at eleven må bytte utdanningsprogram eller programområde.

Reglene om pålagt skolebytte gjelder også for privatskoleloven, jf. privatskoleloven § 2-4.

4.2 Grunnloven og menneskerettslige forpliktelser

4.2.1 Legalitetsprinsippet

Legalitetsprinsippet, nedfelt i Grunnloven § 113, innebærer at myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov. Det skal være forutsigbart når myndighetene kan gripe inn i den enkeltes personlige integritet og privatliv, og lovregelen skal derfor være lett tilgjengelig og så presis som forholdene tillater.

4.2.2 Barnets beste og retten til å bli hørt

Det følger av blant annet Grunnloven § 104 andre ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn.

I Dokument 16 (2011-2012) punkt 32.5.4 uttalte menneskerettsutvalget at prinsippet om barnets beste bærer i seg en forholdsmessighetsvurdering, der barnets interesser veier tyngre desto mer alvorlig beslutningen er for barnet. At barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» viser at det skal tillegges stor betydning, men det vil likevel ikke alltid være det avgjørende hensynet.

Barn har også rett til å si sin mening og bli hørt i alle avgjørelser som omhandler dem selv, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet, jf. blant annet Grunnloven § 104 første ledd og barnekonvensjonen artikkel 12.

4.2.3 Retten til utdanning

Retten til utdanning er slått fast i Grunnloven § 109, barnekonvensjonen artikkel 28 og 29, FN-konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 13 og Den Europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) tilleggsprotokoll 1 artikkel 2. Barn har rett til å motta grunnleggende opplæring og opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov, og fremme respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

4.2.4 Retten til likebehandling og forbud mot diskriminering

Grunnloven § 98 fastsetter at alle er like for loven, og ingen skal utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling. Et forbud mot diskriminering følger også av EMK art. 14, som slår fast at utøvelsen av rettigheter og friheter fastlagt i konvensjonen skal sikres uten diskriminering på noe grunnlag. For personer med nedsatt funksjonsevne følger også et særskilt vern mot diskriminering av FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 5.

4.2.5 Rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne

FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) tar utgangspunkt i at menneskerettighetene gjelder fullt ut for alle, og stiller krav til hvordan statene skal legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan få oppfylt sine menneskerettigheter. Konvensjonen er fra 1. januar 2026 inntatt i menneskerettsloven. Dette innebærer at konvensjonen gjelder som norsk lov, og skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3.

Mennesker med nedsatt funksjonsevne omfatter etter konvensjonen blant annet mennesker med langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse som i møte med ulike barrierer kan hindre dem i å delta fullt ut og på en effektiv måte i samfunnet, på lik linje med andre. Personer med ulike konsentrasjons- og lærevansker som ADHD og dysleksi, omfattes av begrepet.

Etter artikkel 7 nr. 1 skal myndighetene «treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne kan nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut og på lik linje med andre barn». De skal få tilpasset hjelp for å kunne utøve retten til å bli hørt i alle forhold som berører dem, jf. artikkel 7 nr. 3.

Retten til utdanning for personer med nedsatt funksjonsevne er også nedfelt i CRPD artikkel 24, hvor det fremgår at

mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til utdanning. Med sikte på å virkeliggjøre denne rettigheten uten diskriminering, og på basis av like muligheter, skal partene sikre et inkluderende utdanningssystem på alle nivåer, samt livslang læring.

For å virkeliggjøre denne rettigheten skal staten sikre at barn med nedsatt funksjonsevne ikke stenges ute fra obligatorisk og gratis grunnskoleutdanning eller fra videregående opplæring på grunn av sin nedsatte funksjonsevne.

I CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 4 (2016) om artikkel 24, understreker komiteen at statene må etablere et generelt og allment utdanningssystem. Komiteen uttaler at retten til ikke-diskriminering inkluderer en rett til å ikke bli segregert, se avsnitt 13.

Etter CRPD artikkel 24 nr. 2 bokstav c fastsettes også at myndighetene må sørge for at personer med nedsatt funksjonsevne får en rimelig tilrettelegging av utdanningen ut fra den enkeltes behov.

4.3 Andre lover

4.3.1 Likestillings- og diskrimineringsloven

Likestillings- og diskrimineringsloven (ldl.) § 6 oppstiller et forbud mot diskriminering på grunn av mellom annet funksjonsnedsettelser. Med diskriminering menes direkte eller indirekte forskjellsbehandling, som ikke er lovlig etter ldl. §§ 9, 10 eller 11.

Med indirekte forskjellsbehandling menes «enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd», jf. ldl. § 8. Dette kan være en praksis eller handling som er iverksatt med det formål å ivareta legitime hensyn, men som i praksis vil ramme en bestemt gruppe.

Slik forskjellsbehandling er likevel lovlig dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles, jf. ldl. § 9.

4.3.2 Straffeprosessloven

Straffeprosessloven kapittel 17 a har regler om når påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud eller oppholdsforbud.

Etter § 222 a kan påtalemyndigheten nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person, på et annet vis krenke en annens fred eller begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person. Et slikt besøksforbud kan innebære at personen forbudet retter seg mot forbys å oppholde seg på et bestemt sted eller å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person. Forbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst et år av gangen, men skal bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.

Paragraf 222 c fastsetter at påtalemyndigheten kan forby et barn under 15 år å oppholde seg på et bestemt sted dersom det er grunn til å tro at opphold på stedet øker faren for at barnet begår en ellers straffbar handling. Tilsvarende kan ilegges barn mellom 15 og 18 år. Oppholdsforbudet skal gjelde høyst 6 måneder om gangen, og kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.

4.3.3 Barnevernsloven

Barnevernsloven § 6-2 har regler om når et barn kan plasseres i institusjon uten samtykke fra barnet selv eller fra de som har foreldreansvar, dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet og det er nødvendig ut fra barnets situasjon. Barneverns- og helsenemnda kan treffe slikt vedtak bare dersom barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare, ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved vedvarende problematisk bruk av rusmidler eller ved andre utpreget skadelige handlinger.

Et slikt vedtak om plassering uten samtykke kan gjelde i inntil fire uker, men plasseringstiden kan forlenges med inntil fire nye uker dersom det treffes nytt vedtak. Dersom barnet har behov for mer langvarig behandling, kan nemnda vedta at barnet skal plasseres i institusjon i inntil tolv måneder. Barnevernstjenesten skal da vurdere vedtaket på nytt senest når det har gått seks måneder. Nemnda kan i særlige tilfeller vedta at oppholdet skal forlenges med inntil tolv måneder.

5 Andre nordiske lands regler

5.1 Sverige

5.1.1 Gjeldende rett

Den svenske skoleloven kapittel 5 regulerer elevenes trygghet og studiero, og fastsetter hvilke tiltak skolen kan iverksette overfor elever som bryter skolereglene. I §§ 12 og 13 reguleres midlertidig flytting innenfor og utenfor egen skole. Etter § 12 kan rektor bestemme at en elev skal følge undervisningen i en annen undervisningsgruppe enn den ordinære lærergruppen eller andre steder på skolen, dersom det er nødvendig for å ivareta medelevenes trygghet og studiero. Dette kan også innebære individuell undervisning eller undervisning i mindre grupper.

Dersom midlertidig flytting innad på skolen ikke er tilstrekkelig for å sikre andre elevers trygghet og studiero, kan rektor bestemme at eleven midlertidig skal undervises ved en annen skole eller på et annet sted innenfor rektorens organisasjon.

Av kapittel 5 § 13 følger at

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Ett beslut om tillfällig placering ved en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn ved den mottagande skolenheten.

Eleuens vårdnadshavare ska informeras om ett beslut enligt första stycket innan plasseringen gjennomføres.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla for en längre tid än fyra veckor.

På samme måte som ved midlertidig flytting innad på skolen, kan et vedtak om midlertidig plassering utenfor egen skole innebære at eleven gis individuell undervisning eller undervisning i mindre grupper med spesiell profil. Elever kan også midlertidig plasseres på en *akuttskole*. En beslutning om midlertidig plassering ved en annen skole tas i fellesskap med rektoren ved den mottakende skolen. Et slikt vedtak krever ikke samtykke fra eleven eller foreldrene, men elevens foresatte skal underrettes før vedtaket gjennomføres. Vedtaket kan ikke vare lenger enn fire uker.

5.1.2 Foreslåtte endringer

I SOU 2025: 8 *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan* ble det foreslått en rekke endringer i skoleloven.

I januar 2026 sendte regjeringen åtte henvisninger til *Lagrådet för granskning*, med endringer i skoleloven, blant disse *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan*.¹² Lagrådsinnstillingen følger opp forslagene i SOUen og inneholder forslag til endringer i skoleloven (2010:800) med mål om å skape bedre forutsetninger for trygghet og ro til læring i skolen gjennom flere samarbeidende tiltak. Regjeringen har til hensikt å sende forslagene til riksdagen slik at de kan vedtas våren 2026.

Det foreslås blant annet at den tiden en elev kan omplasseres på sin egen skole eller utenfor skoleenheten skal forlenges. Et vedtak om midlertidig undervisning utenfor skoleenheten etter kapittel 5 § 13 skal etter forslaget kunne gjelde i inntil åtte uker, dersom det foreligger særskilte grunner. Videre foreslår regjeringen at det fastsettes en plikt for skolen til å utarbeide en plan for å støtte elevens tilbakeføring til ordinær skolegang, etter en midlertidig plassering utenfor elevens skoleenhet.

I tillegg foreslås at det skal innføres et nytt disiplinært tiltak som innebærer at elever i grunnskolens trinn 7-9, spesialskolens trinn 7-10 og i videregående skole, skal kunne nektes adgang til sin egen skoleenhet. Dette tiltaket skal bare brukes dersom vedtak om midlertidig plassering utenfor skoleenheten etter § 13 ikke er tilstrekkelig eller ikke er mulig å gjennomføre, og det med hensyn til andre elevers eller ansattes sikkerhet finnes særlige grunner til å nekte eleven adgang til skoleenheten. Et slikt tiltak kan gjelde maksimalt for resten av terminen, men dersom det gjenstår kortere tid enn fire uker av terminen, kan det i stedet gjelde maksimalt fire uker inn i neste termin. Rektor skal kontinuerlig følge opp om vilkårene for å nekte eleven adgang til skoleenheten fortsatt er oppfylt, og oppheve vedtaket når de ikke lenger er det. En elev som har blitt nektet adgang

¹² [Regeringen genomför de största reformerna för skolan på 30 år - Regeringen.se](#)

til skoleenheten skal få fjernundervisning i samsvar med bestemmelsene i skoleloven kapittel 21 og 22. Regjeringen bemerker at et slikt tiltak er svært inngripende og bør brukes med forsiktighet. Det uttales at tiltaket bare kan brukes når det foreligger en risiko for alvorlig voldelig kriminalitet, for eksempel der en elev er involvert i gjengrelatert eller annen organisert kriminalitet.

5.2 Danmark

I *Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen*, vedtatt med hjemmel i folkeskoleloven § 52, er det fastsatt hvilke tiltak skoleleder kan iverksette mot en elev som bryter skolens regler.

§ 6. Over for en elev, der trods forudgående samtale, påtale eller advarsel m.v. ikke overholder skolens ordensregler, værdiregelsæt eller i øvrigt almindelige normer for god opførsel, kan følgende foranstaltninger bringes i anvendelse, hvis det er nødvendigt under hensyn til eleven selv eller undervisningen af klassen eller holdet:

- 1) Eftersidning i op til en time, jf. § 7.
- 2) Overførsel af eleven til anden undervisning på skolen i enkelte timer eller resten af skoledagen, jf. § 8.
- 3) Omgående udelukkelse af eleven for resten af skoledagen, jf. § 9.
- 4) Udelukkelse af eleven fra undervisningen i hele skoledage i op til 10 skoledage inden for samme skoleår, jf. § 10.
- 5) Overflytning af eleven til en parallelklasse på samme afdeling ved samme skole, jf. § 11.
- 6) Overflytning af eleven til en klasse på tilsvarende klassetrin på en anden afdeling ved samme skole, jf. § 12.
- 7) Overflytning af eleven til en klasse på tilsvarende klassetrin på en anden skole i kommunen, jf. § 13.
- 8) Udskrivning af eleven på 10. klassetrin, jf. § 14.

Skolene har en rekke både midlertidige og permanente muligheter for å gi elever undervisning i en annen klasse eller på en annen skole, dersom eleven ikke overholder skolens ordensregler, verdier eller alminnelige normer for god oppførsel.

Reaksjonsmulighetene minner i stor grad om de norske reglene om bortvisning og pålagt skolebytte. Danmark har ikke tilsvarende regler som departementet foreslår i dette høringsnotatet.

I *Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand* finnes imidlertid en hjemmel til å iverksette spesialundervisning uten å følge den alminnelige prosedyren, «hvis eleven befinner sig i en særlig vanskelig situation, der nødvendiggør en øjeblikkelig indsats fra skolens side».

Innsats kan iverksettes umiddelbart hvis eleven befinner seg i en særlig vanskelig situasjon, for eksempel som følge av grove tilfeller av utagerende atferd. Tiltaket kan imidlertid ikke brukes som en sanksjon, men forutsetter at eleven antas å ha behov for spesialpedagogisk bistand. Dersom spesialundervisningen forventes å strekke seg over

mer enn tre uker, skal det snarest foretas en pedagogisk-psykologisk vurdering. Dersom det bare er behov for spesialundervisning i en periode på under tre uker, går eleven tilbake til allmenn undervisning etter dette. Dersom eleven, mens den har mottatt spesialundervisning, har vært plassert i en annen klasse eller et annet sted, bør det være ekstra oppmerksomhet på at eleven skal kunne komme tilbake til sin opprinnelige klasse på en god måte.

5.3 Finland

I *Lag om grunnleggende utbildning* kapittel 7 fastsettes elevenes rettigheter og plikter. Mulige reaksjoner på undervisningsforstyrrelser eller andre brudd på ordensreglene er gjensitting i opptil to timer, skriftlig advarsel eller suspensjon i inntil tre måneder, jf. § 36. Finland har ikke tilsvarende regler som de departementet foreslår i dette høringsnotatet.

6 Forslag om å innføre hjemmel til å pålegge midlertidig opplæring utenfor egen gruppe

6.1 Overordnet om departementets forslag

Departementet mener at det er en utfordring at opplæringsloven ikke åpner for at skolene kan pålegge en elev opplæring utenfor klassen/gruppen, i visse situasjoner der elevens oppførsel går alvorlig ut over medelever og ansatte.

Etter bortvisningsreglene kan en elev vises bort fra skolen i en kortvarig periode, dersom den har begått flere eller grove brudd på skolereglene (i videregående opplæring ut skoleåret dersom regelbruddene er særlig alvorlige). Et bortvisningsvedtak er altså en reaksjon på et regelbrudd, og innebærer at elevens rett til opplæring midlertidig settes til side. Pålagt skolebytte innebærer at en elev permanent flyttes til en annen skole i kommunen eller fylkeskommunen, og kan vedtas dersom elevens oppførsel går alvorlig ut over medelevenes trygghet eller læring. Dette er ikke en reaksjon på et regelbrudd, men et tiltak som kan benyttes dersom det er nødvendig for å ivareta medelevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Ved pålagt skolebytte ivaretas elevens rett til opplæring, men det er et svært inngripende tiltak ettersom eleven permanent mister tilgang til det sosiale miljøet på skolen sin. I tillegg er det en risiko for at et vedtak om pålagt skolebytte bare «flytter problemet», og lignende problematikk kan oppstå på ny skole. Departementet mener derfor at det er behov for en ny regel som utvider skolens handlingsrom, i situasjoner hvor det av hensyn til medelever og ansatte ikke er forsvarlig at en elev er sammen med klassen sin eller på skolen sin i en begrenset periode.

Departementet foreslår å åpne for at skoleeier på visse vilkår kan pålegge en elev opplæring utenfor gruppen sin i en midlertidig periode. Forslaget tar utgangspunkt i vilkårene for pålagt skolebytte. Hensikten er at forslaget i visse situasjoner kan være et mindre inngripende og mer hensiktsmessig tiltak, som kan ivareta både den aktuelle eleven selv, medelevene og skolens ansatte i større grad enn bortvisning eller pålagt skolebytte. Forslaget innebærer at det kan gjøres unntak fra kravet til gruppetilhørighet.

Eleven kan gis opplæring enten et annet sted på samme skole, på en annen skole eller på en annen egnet opplæringsarena.

Departementet foreslår strenge vilkår for bruk av tiltaket. En elev kan etter forslaget bare pålegges opplæring utenfor egen gruppe dersom elevens oppførsel går alvorlig ut over tryggheten til andre elever eller ansatte på skolen, eller dersom oppførselen går alvorlig ut over medelevenes læring.

I begge tilfeller foreslår departementet et inngangsvilkår om at en elev ikke kan pålegges tiltaket dersom mindre inngripende tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Tiltaket skal ikke vare lenger enn nødvendig for å ivareta formålet. Departementet foreslår at vedtak kan fattes for maksimalt fire uker av gangen, og forlenges maksimalt én gang.

Departementet mener at det ikke bør gjøres større unntak fra elevens rettigheter enn nødvendig. Departementet foreslår derfor bare at det kan gjøres unntak fra nærskoleprinsippet og kravene til gruppetilhørighet. Det åpnes ikke for å gjøre unntak fra kompetansemålene eller øvrige rettigheter og plikter i opplæringsloven.

Departementet mener at et slikt virkemiddel kan fylle et behov som reglene om bortvisning og pålagt skolebytte ikke dekker, samtidig som det vil være overlapp mellom situasjonene som kan utløse de ulike virkemidlene. Det vil da være opp til skoleeier å vurdere hva som er det minst inngripende effektive virkemiddelet i den konkrete situasjonen.

Etter departementets vurdering gir det best sammenheng i regelverket om den foreslåtte lovbestemmelsen plasseres mellom opplæringsloven § 13-1 om bortvisning og § 13-2 om pålagt skolebytte. For å unngå å måtte forskyve andre lovbestemmelser, foreslår departementet derfor at det inntas en ny § 13-1 a i opplæringsloven. Vi foreslår også endringer i privatskoleloven § 2-4. Se forslag til lovendringer i punkt 9.

6.2 Vilkår for å pålegge opplæring utenfor egen gruppe

6.2.1 Hvilke situasjoner kan utløse adgangen til å ta eleven ut av klasserommet

Departementet mener at det er to formål som kan begrunne en adgang til å pålegge en elev opplæring utenfor elevens gruppe for en begrenset periode: hensynet til tryggheten til de andre på skolen (både elever og ansatte) og hensynet til medelevenes læring.

Et slikt tiltak vil være inngripende for eleven det gjelder, og departementet mener derfor at det bør være en høy terskel for å fatte vedtak om pålagt opplæring utenfor elevens gruppe. Retten til gruppetilhørighet er en viktig forutsetning for å utvikle sosial tilhørighet og for at eleven skal oppleve et trygt og godt skolemiljø.

Departementet foreslår at vurderingstemaet skal være om oppførselen til eleven går *alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen* (dvs. medelever og ansatte) eller *læringen til en eller flere medelever*. Disse vilkårene beskrives nærmere nedenfor i dette punktet.

Departementet har i utformingen av forslaget tatt utgangspunkt i vilkårene i regelen om pålagt skolebytte, jf. opplæringsloven § 13-2. Departementet foreslår imidlertid at regelen skal gi adgang til å verne tryggheten til både elever og ansatte på skolen. Dette til forskjell fra regelen om pålagt skolebytte, som kun kan pålegges av hensyn til elever, jf. merknaden til § 13-2 første ledd, Prop. 57 L (2022-2023) s. 623. Departementet mener at skolen kan ha behov for å ta elever ut fra gruppen sin på midlertidig basis også av hensyn til tryggheten til ansatte på skolen. Vurderingstemaet blir derfor noe bredere.

Terskelen for den foreslåtte regelen vil også i praksis ofte ligge noe under terskelen for å ta i bruk pålagt skolebytte. Dette er fordi det etter regelen om pålagt skolebytte må vurderes om mindre inngripende tiltak kan avhjelpe situasjonen, og regelen som foreslås her vil i en del tilfeller kunne være et slikt mindre inngripende tiltak som må gjennomføres eller i det minste vurderes før man pålegger skolebytte (likevel slik at dette må vurderes konkret, ettersom retten til gruppetilhørighet ivaretas med pålagt skolebytte). Etter departementets syn vil dette gi en tilstrekkelig høy terskel for bruk av tiltaket.

Tryggheten til andre på skolen

Både elever og ansatte skal oppleve å ha det trygt og godt på skolen. Hensynet til andres trygghet kan tilsi at det ikke er forsvarlig at en elev er sammen med klassen sin eller på skolen sin i en begrenset periode.

Departementet foreslår derfor å åpne for at en elev – på nærmere vilkår – kan pålegges opplæring utenfor sin gruppe for en midlertidig periode, av hensyn til tryggheten til andre elever og ansatte på skolen. Departementet foreslår at vurderingstemaet skal være om oppførselen til eleven går *alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen* (dvs. medelever eller ansatte).

Det er elevens oppførsel og virkningene av denne som skal vurderes. Dette forutsetter at skolen gjør grundige undersøkelser, jf. forvaltningsloven § 17. Undersøkelsesplikten etter skolemiljøreglene i opplæringsloven § 12-4 andre ledd er i den sammenheng også relevant. I saker hvor det er aktuelt å bruke tiltaket av hensyn til medelevers trygghet, vil medelevens rett til et trygt og godt skolemiljø allerede være truet. Ved kjennskap til eller mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken, jf. § 12-4 andre ledd.

For at vilkåret om at oppførselen går alvorlig ut over tryggheten til andre skal være oppfylt, må undersøkelsene vise at oppførselen til eleven faktisk er en årsak til utrygghet, likevel slik at det også må gjøres en faglig vurdering av hva slags oppførsel som vanligvis er egnet til å gå alvorlig ut over tryggheten til en person, jf. neste avsnitt. Både forhold som skjer på skolen, og forhold som skjer på fritiden, kan begrunne at eleven pålegges midlertidig opplæring utenfor egen gruppe.

De negative virkningene for medelever eller ansatte på skolen må være kvalifiserte. Om elevens oppførsel går alvorlig ut over tryggheten til andre, må vurderes konkret for den perioden det er aktuelt å pålegge tiltaket, jf. også drøftelse om vedtakets varighet i punkt

6.5 nedenfor. I vurderingen skal det tas utgangspunkt i de berørte personenes opplevelse, men det skal også gjøres en faglig vurdering av hva slags oppførsel som vanligvis er egnet til å gå alvorlig ut over tryggheten til en person. Her vil det spille inn om vedkommende er en medelev eller en ansatt på skolen. Hva som går alvorlig ut over tryggheten til en voksen ansatt vil være mer kvalifiserte forhold enn hva som kan gå alvorlig ut over tryggheten til en medelev. Det må skilles mellom situasjoner som er ubehagelige for en lærer og situasjoner som går alvorlig ut over tryggheten deres. Det er for eksempel en vesensforskjell mellom å bli slått av en femåring og en nittenåring, og det må foretas en konkret vurdering i den enkelte situasjon.

Noen eksempler på forhold som kan være omfattet, kan være at eleven har kommet med alvorlige trusler, utøvd vold mot en lærer eller medelev eller trakassert andre på skolen, eller utsatt noen for et seksuelt overgrep. Andre eksempler kan være salg av rusmidler på skolen eller andre straffbare forhold som skaper utrygghet, f.eks. tyveri eller utpressing. Også langvarig og alvorlig mobbing eller at politiet pålegger en elev besøksforbud mot en medelev, kan omfattes.

Ved et besøksforbud kan skolen ha behov for å gi opplæring et annet sted i en midlertidig periode, mens de gjør tilpasninger slik at eleven kan gå på den aktuelle skolen og samtidig overholde besøksforbudet. Departementet vil nevne at omstendighetene som begrunner et besøksforbud, også kan gi grunnlag for *pålagt* skolebytte, dersom mindre inngripende tiltak ikke er tilstrekkelig. I noen tilfeller, f.eks. på mindre skoler, kan det være vanskelig å tilrettelegge på en slik måte at besøksforbudet kan overholdes.

Medelevenes læring

Det er en utfordring i skolen at noen elever ødelegger eller forstyrrer opplæringen for resten av klassen. Dette er ødeleggende for elevenes læring og læringsmiljø. Medelevenes rett til opplæring og til et trygt og godt skolemiljø som fremmer læring, er momenter som kan tale for å åpne for å pålegge midlertidig opplæring utenfor klassen også i slike tilfeller.

Departementet foreslår derfor også at en elev – på nærmere vilkår – kan pålegges opplæring utenfor sin gruppe for en midlertidig periode av hensyn til medelevenes læring. Departementet foreslår at vurderingstemaet skal være om oppførselen til eleven går *alvorlig ut over læringen til en eller flere medelever*.

Departementet vil fremheve at vilkåret om at oppførselen må gå alvorlig ut over læringen til en eller flere medelever, er en høy terskel som innebærer at det må foreligge langvarige utfordringer med andre elevers muligheter til å lære og å motta opplæring. Akutte eller mer midlertidige situasjoner vil ikke kunne begrunne et slikt vedtak.

Opplæringsmiljøet i klasserommet er en funksjon av lærerens klasseledelse, herunder lærerens mulighet til å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev. En adgang til å midlertidig ta en elev ut av klassen mot sitt samtykke skal ikke brukes som en enkel løsning på et komplekst problem, og utfordringer med opplæringsforstyrrelser skal

forsøkes å løses med god klasseledelse og faglig-pedagogiske tilnærminger. En elevs utagerende oppførsel kan være et resultat av manglende tilpassing og tilrettelegging, og adgangen til å pålegge undervisning utenfor elevens gruppe skal ikke være et alternativ til å arbeide for inkluderende opplæring og tilrettelegging. Som utdypet nedenfor, er det en rekke tiltak ansatte kan sette inn i situasjoner hvor en elevs oppførsel går alvorlig ut over andre elevers læring. Som kunnskapsgrunnlaget viser tyder også studier på at bruk av bortvisning for mindre forseelser kan bidra til et utrygt og lite støttende klassemiljø, som også svekker de gjenværende elevenes trivsel, motivasjon og læringsutbytte.

Departementet underkjenner likevel ikke at det til tross for god klasseledelse, god tilpasning av opplæringen og godt forebyggende arbeid med skolemiljøet fremdeles kan være elever som utagerer eller forstyrrer andre elever på en slik måte at deres muligheter for å lære utfordres i alvorlig grad. Departementet foreslår derfor at skoleeier gis en snever adgang til å pålegge en elev opplæring utenfor gruppen sin i en midlertidig periode, dersom elevens oppførsel går alvorlig ut over læringen til en eller flere medelever.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på hvilket behov det er for en adgang til å pålegge midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe i lovverket, og om det er behov for tiltak for å ivareta både tryggheten på skolen og medelevenes læring, eller eventuelt bare for å sikre medelevers og ansattes trygghet. Vi ber særskilt om at de skoleeiere som mener det er behov for en utvidelse av regelverket, illustrerer dette med en redegjørelse for behovet og hvorfor eksisterende regler i opplæringsloven ikke er tilstrekkelige. Vi ber også om høringsinstansenes syn på hvilke vilkår og hvilken terskel som bør ligge til grunn for å ta i bruk virkemiddelet, og om det bør være ulike vilkår avhengig av elevenes alder.

6.2.2 Krav om at mindre inngripende tiltak ikke kan avhjelpe situasjonen

Departementet foreslår at et vilkår for at man kan ta eleven ut fra klasserommet uavhengig av årsak, skal være at mindre inngripende tiltak ikke kan avhjelpe situasjonen.

Departementet viser til at det å ta en elev bort fra klassefellesskapet er et svært inngripende tiltak som ikke bør brukes i større omfang enn nødvendig. Tilsvarende vilkår finnes også i reglene om bortvisning og pålagt skolebytte, jf. opplæringsloven §§ 13-1 og 13-2. Departementet viser for øvrig til at Sverige har innført tilsvarende krav i sin regel, jf. punkt 5.1 over.

Departementet foreslår derfor at det går klart fram av lovteksten at adgangen ikke kan brukes dersom mindre inngripende tiltak kan avhjelpe situasjonen. Inngangsvilkåret innebærer at andre tiltak enten må være forsøkt eller i alle fall vurdert før vedtak om midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe kan fattes.

Kravet innebærer at det må vurderes om andre tiltak kan være tilstrekkelige til å forhindre at elevens oppførsel går alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen og/eller læringen til andre elever. Dette innebærer at andre tiltak som hovedregel skal prøves ut og evalueres før det er aktuelt å pålegge en elev midlertidig opplæring utenfor egen gruppe. I ekstraordinære tilfeller kan det likevel være rett, av hensyn til medelever eller ansatte, at andre tiltak ikke blir prøvd ut, men kun vurdert, før pålagt opplæring utenfor elevens

gruppe settes inn. Dette vil være saker der behovet for å verne tryggheten til medelever eller ansatte er særlig stort, og der det ikke er forholdsmessig eller rimelig å kreve at andre tiltak først skal prøves ut.

Om andre tiltak er «tilstrekkelige», krever en vurdering av effekten av ulike tiltak som kan rettes inn mot situasjonen. Det er ikke nødvendig at mindre inngripende tiltak kan løse problemet helt, men tiltakene må hver for seg eller i samspill redusere skadevirkningene slik at oppførselen ikke lenger vil gå ut over elever eller ansatte i alvorlig grad. Pålagt opplæring utenfor elevens gruppe er bare aktuelt dersom dette utgjør det minst inngripende tiltaket som vil ha tilstrekkelig effekt. Hvilke tiltak som er aktuelle, og hva som er mer eller mindre inngripende, må avgjøres utfra en konkret vurdering. Vurderingen av hvor inngripende et tiltak er, skal ta utgangspunkt i eleven det er aktuelt å flytte. Relevante momenter vil blant annet være elevens egne meninger, alder, modenhet, sårbarhetssituasjon og helse.

Vurderingen av om mindre inngripende tiltak er tilstrekkelig vil kunne bli noe forskjellig avhengig av om det er hensynet til medelevers eller ansattes trygghet, eller medelevers læring, som gir behov for tiltak. Dersom eleven utgjør en fare for andre på skolen sin sikkerhet eller trygghet, kan det være vanskelig å finne mindre inngripende tiltak som kan løse situasjonen.

Dersom det er hensynet til medelevers læring som er førende, vil midlertidig undervisning utenfor elevens gruppe først og fremst være aktuelt i saker som har gått over tid og blitt stadig mer belastende for medelevene, uten at tiltakene som tidligere har vært satt inn, har bedret situasjonen. Eksempler på mindre inngripende tiltak kan være tilpasning av undervisningen, vurdering av individuell tilrettelegging, kompetanseutviklingstiltak blant ansatte, arbeid med kartlegging og risikovurdering i profesjonsfellesskapet på skolen, tverrfaglig samarbeid og å sette inn ulike skolemiljøtiltak etter skolemiljøreglene i opplæringsloven § 12-4. Det er i utgangspunktet først og fremst de tilfellene hvor eleven/foreldrene nekter å ta imot tiltak som på frivillig basis kan ha effekt, eller at tiltakene innenfor dagens vifte ikke er egnet, at det vil være aktuelt å vurdere å pålegge midlertidig opplæring utenfor klassen i tråd med forslaget.

Departementet understreker at utfordringer med opplæringsforstyrrelser først og fremst må forsøkes å løses med god klasseledelse og faglig-pedagogiske tilnærminger. En adgang til å pålegge midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe kan ikke erstatte eller gå på bekostning av faglig-pedagogiske tiltak og forebygging. God klasseledelse, blant annet i form av strukturer, rutiner og en kultur for læring i klassen, er viktig for å opprettholde ro og orden i opplæringssituasjonen. Det er godt dokumentert at lærerens arbeid som leder av en klasse er den enkeltfaktoren som har størst betydning for læringsmiljøet. I tillegg er tilstrekkelig antall ansatte med rett kompetanse viktig for å skape gode klassemiljø, samt at man arbeider godt med å forebygge situasjoner som innebærer opplæringsforstyrrelser. Dette legger til rette for trygge og gode skolemiljø og gode relasjoner mellom elevene og mellom elever og lærere. Det skal være plass til alle elever i skolen. Hvis en elev stadig forstyrrer, er den faglige tilnærmingen å lete etter årsaken. Aktuelle tiltak kan være å endre opplæringen, for eksempel å endre gruppeorganiseringen, tilby individuelt

tilrettelagt opplæring eller sette i verk tiltak for å bedre skolemiljøet. Dette er vurderinger som skolen må gjøre ut fra blant annet kjennskapen til enkelteleven og gruppen.

6.3 Hva kan pålegges?

Departementet foreslår at skoleeier, dersom vilkårene er oppfylt, gis adgang til å fatte vedtak om at en elev i en midlertidig periode tas ut av klassen sin og gis opplæring et annet sted, alene eller i gruppe, enten på sin egen skole, en annen skole eller på en annen egnet opplæringsarena.

Med opplæring siktes det i denne sammenheng til hele skoledagen, inkludert friminutt. Det betyr imidlertid ikke at vedtaket ikke kan gå ut på at deler av undervisningen eller friminuttene gjennomføres sammen med klassen. Departementet antar at et vedtak om delvis opplæring utenfor klasserommet først og fremst vil være aktuelt i tilfeller hvor det er hensynet til andre elevers læring som begrunner tiltaket, eller i forbindelse med overgangen tilbake til elevens ordinære klasse.

Departementet bemerker at det allerede er adgang til å dele elevene opp i mindre grupper i deler av undervisningen, så lenge elevene har så mye opplæringstid i klassen at de kan utvikle sosial tilhørighet, jf. opplæringsloven § 14-2 og privatskoleloven § 3-4. Forslaget i høringsnotatet innebærer at det kan fattes vedtak om at en elev gis opplæring utenfor sin opprinnelige klasse i lengre tid eller i større deler av opplæringen enn det opplæringsloven og privatskoleloven åpner for i dag. I tillegg foreslås at det kan gjøres unntak fra nærscoleprinsippet i opplæringsloven § 2-6.

Det foreslås ikke å gi adgang til å gjøre unntak fra kompetansemålene. Dette vil fremdeles kreve vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring og samtykke fra elev og foreldre, jf. opplæringsloven § 11-7 og privatskoleloven § 3-6. Dersom en elev som har vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring også får vedtak om midlertidig opplæring utenfor klasserommet, må det tilrettelagte opplegget så langt som mulig følges på den alternative opplæringsarenaen. Dersom det er behov for å gjøre tilpasninger i den individuelle opplæringsplanen, må dette gjøres etter gjeldende regler.

Departementet bemerker at skolene og lærerne allerede har et stort handlingsrom i loven til å tilpasse opplæringen til elevene. Opplæringen skal tilpasses slik at alle elever får et tilfredsstillende utbytte av den, og det er rom for å lage undervisningsopplegg som skiller seg fra ordinær klasseromsundervisning, samtidig som kompetansemålene oppfylles. Reglene om gruppetilhørighet i opplæringsloven § 14-2 og privatskoleloven § 3-4 setter imidlertid begrensninger for adgangen til å ta elever bort fra klassen sin. Departementet mener derfor at det er disse reglene det er behov for å gjøre unntak fra, for å oppnå forslagets formål.

6.4 Utformingen av vedtaket og krav til vedtakets innhold

Det er grunn til å tro at et midlertidig undervisningsopplegg utenfor elevens gruppe vil ha større sannsynlighet for å virke etter sin hensikt dersom eleven og foreldrene får medvirke til utformingen av opplegget. Elevens beste skal være et grunnleggende hensyn både ved

avgjørelsen, utformingen og gjennomføringen av et alternativt undervisningsopplegg, jf. opplæringsloven § 10-1 og privatskoleloven § 5A-1. Elevene har rett til å medvirke og deres mening skal tillegges vekt etter alder og modning, jf. opplæringsloven § 10-2 og privatskoleloven § 5A-2. Skolene har i tillegg en plikt til å samarbeide med foreldrene om opplæringen til eleven, jf. opplæringsloven § 10-3 og privatskoleloven § 5A-3. Ved utformingen av vedtaket må skolen derfor ha kontakt med eleven og dens foreldre. Departementet anerkjenner samtidig at det ikke alltid vil være mulig å komme til enighet med eleven og foreldrene om egnede tiltak. Vedtak om midlertidig undervisning utenfor elevens gruppe krever derfor ikke samtykke fra eleven og foreldrene.

Departementet mener det i stor grad bør være opp til skoleeier selv å avgjøre hvilken arena som brukes til opplæringen. Elevens beste vil i utgangspunktet kunne tilsi at opplæringen gis i rimelig nærhet til elevens skole og hjem. Departementet mener at et vedtak om midlertidig undervisning utenfor elevens gruppe ikke kan innebære at eleven må flytte ut fra hjemmet sitt eller at daglig skyss blir uforsvarlig. Dette i likhet med regelen om pålagt skolebytte, jf. opplæringsloven § 13-2 og privatskoleloven § 2-4 andre ledd.

I lys av de hensyn som nevnes ovenfor, må det også legges vekt på at tiltaket ikke skal være mer inngripende enn nødvendig overfor eleven. Dersom det er tilstrekkelig at eleven flyttes til et annet sted på samme skole, bør den ikke flyttes lenger bort, og dersom eleven kan være sammen med andre barn, bør den ikke plasseres alene. Departementet har vurdert om det skal tas inn et eksplisitt krav om at tiltaket ikke skal gå lenger enn nødvendig i lovteksten, men legger til grunn at kravet om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn vil ivareta dette hensynet.

Opplæringen må tilpasses den enkelte eleven og den konkrete situasjonen. Departementet mener at skolene bør gis et handlingsrom til å fastsette det nærmere innholdet i undervisningsopplegget innenfor rammene av opplæringsloven og privatskoleloven. Forslaget åpner bare for unntak fra nærskoleprinsippet og reglene om gruppetilhørighet, og opplæringslovens øvrige rettigheter og plikter vil fremdeles gjelde. Skoleeier er ansvarlig for at elevens rettigheter oppfylles. Dette innebærer at dersom en elev skal tas bort fra gruppen sin i en periode, må skoleeier sette inn ressurser til å gi et særskilt tilbud til eleven, som ivaretar retten til opplæringen og legger grunnlaget for at eleven skal komme tilbake til den ordinære klassen sin.

For at oppholdet ikke skal bidra til å redusere elevens faglige utbytte, er det viktig med et nært samarbeid mellom elevens ordinære skole og den skolen eller det alternative tilbudet eleven skal få i den avgrensede perioden. Dette er viktig når andre enn elevens opprinnelige lærer(e) skal ha ansvaret for, eller hjelpe til i opplæringen. Her må skoleeier være særlig oppmerksom på kompetansekravene for ansettelse i lærerstilling, krav til kompetanse i undervisningsfag, og reglene om at bare de som er ansatt i lærerstilling kan ha faglig ansvar for opplæringen. Dersom det faglige ansvaret i denne perioden skal ivaretas av en annen lærer enn i det opprinnelige opplæringstilbudet, må skoleeier sørge for at samarbeidet mellom lærerne er godt nok til å ivareta blant annet elevens rett til vurdering. Dersom det skal brukes medhjelpere i det alternative opplæringstilbudet, må

skoleeier sikre at rammene for slik bruk er i tråd med reglene i opplæringsloven § 17-6 andre ledd og privatskoleloven § 4-5. Nærmere om innholdet i kravet om faglig ansvar for opplæringen er redegjort for i forarbeidene til § 17-6, se Prop. 62 L (2023-2024) punkt 3.6.1 og merknadene til § 17-6.

I tråd med skolemiljøreglene bør tiden eleven gis opplæring utenfor klasserommet også brukes til å skape forutsetninger for langsiktige løsninger, der et trygt og godt læringsmiljø i elevens ordinære klasse er siktemålet. Skoleeier må forsøke å finne de underliggende årsakene til elevens utagerende, truende eller voldelige atferd, og det må arbeides for å sikre at det som utløste tiltaket ikke skjer igjen. Selv om nærmere utredning eller sakkyndig vurdering ikke er nødvendig for å iverksette det midlertidige tiltaket, kan dette være aktuelt å vurdere underveis eller i etterkant av tiden eleven gis opplæring utenfor gruppen sin. Samarbeid med f.eks. PP-tjenesten, BUP eller barnevernet kan være nødvendig.

Departementet har vurdert om det er behov for å oppstille særlige lovkrav til utformingen av det alternative opplegget, men har kommet til at dette ikke er verken nødvendig eller hensiktsmessig. Departementet viser til at det allerede gjelder en rekke plikter for skolen som er relevante for utformingen av opplegget. Skolen har en plikt til å arbeide forebyggende for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø, samt til å følge med på hvordan elevene har det, jf. opplæringsloven §§ 12-3 og 12-4 og privatskoleloven § 2-4 andre ledd. Det foreligger også en generell plikt til å tilpasse opplæringen, jf. opplæringsloven § 11-1 og privatskoleloven § 3-4 b. I tillegg har skolen en plikt til å følge med på elevenes faglige utvikling og utbytte av opplæringen, og om nødvendig sette inn tiltak, jf. opplæringsloven § 11-2 og privatskoleloven § 3-4 c. Departementet mener disse reglene i tilstrekkelig grad ivaretar behovet for å sikre en god utforming av det alternative opplegget, og viser til at det er ønskelig å unngå et unødvendig komplisert lovverk.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget. I tillegg ber vi om innspill på om det er behov for ytterligere adgang til å gjøre unntak fra reglene i opplæringsloven, samt om høringsinstansene er enige i at det ikke er behov for å stille nærmere krav til innholdet i eller gjennomføringen av et midlertidig undervisningsopplegg utenfor klasserommet.

6.5 Hvilken lengde kan oppholdet ha?

Et vedtak om å ta en elev bort fra gruppen sin er inngripende, og departementet mener derfor at det ikke bør bli brukt i større omfang enn nødvendig. Departementet foreslår derfor et vilkår om at et vedtak om midlertidig undervisning utenfor klasserommet ikke kan vare lenger enn det som er nødvendig for å ivareta formålet med vedtaket. Dersom en elev pålegges undervisning et annet sted av hensyn til tryggheten til medelever eller ansatte, må vedtaket oppheves så fort eleven ikke lenger anses å utgjøre en trussel eller fare for andre på skolen.

Departementet mener at det i tillegg bør oppstilles en øvre tidsgrense for hvor lenge et slikt vedtak kan vare.

I den svenske skoleloven er det fastsatt at tilsvarende tiltak kan vare i maksimalt fire uker. Dette er basert på en vurdering av at det kan ta noe tid å lage et godt opplegg både for opplæringen utenfor klasserommet, og for tilbakeføringen til klasserommet. Frem til 2021 var utgangspunktet at vedtak bare kunne fattes for to uker, mens det i særlige tilfeller kunne fattes for fire uker. To uker ble imidlertid ansett som for kort tid til at tiltaket kom eleven som tas ut av klasserommet til gode, og dette ble derfor endret. Den svenske regjeringen har nå fremmet forslag om at slike tiltak i særlige tilfeller skal kunne vare i opptil 8 uker, jf. punkt 5.1.2. I SOU 2025: 8 begrunnes forslaget med at det tar tid å finne og iverksette varige og bærekraftige tiltak. Det vises særlig til at i de tilfellene der det er aktuelt å involvere andre instanser og myndigheter, er saksbehandlingstiden der ofte lenger enn fristene for disiplinære tiltak i skoleloven. På den andre siden vises det til at det må settes en øvre grense, da en midlertidig plassering utenfor skoleenheten er inngripende.

Departementet ser at det kan være fordelaktig å åpne for en viss varighet for slike midlertidige vedtak. I lys av formålet om å skape langsiktige løsninger og sikre et trygt og godt klassemiljø i elevens ordinære klasse, må skolene få rom til å gi eleven som tas ut den oppfølgingen den trenger. I tillegg kan det være behov for å sette inn tiltak i klassen eller på skolen, for å sikre en god overgang tilbake til klasserommet. Skolene bør få noe tid til å planlegge slike tiltak, slik at man kan redusere sjansene for at det blir behov for å fatte nye vedtak om midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe i fremtiden.

Samtidig vet vi at fellesskap og inkludering er sentralt for elevenes utvikling, og det er viktig at elevene ikke tas ut av klassefellesskapet for lenge. Som nevnt under punkt 3 kan ekskludering forsterke elevens opplevelse av utenforskap og svekke både faglig og sosial tilhørighet til klassen. Dette kan bidra til en negativ spiral som gir økt risiko for frafall, lavere akademiske prestasjoner og økt sannsynlighet for kontakt med rettssystemet. Det er derfor svært viktig at eleven ikke er borte fra klasserommet så lenge at den mister tilhørigheten til klassen sin.

Departementet mener at fire uker kan være en rimelig grense som balanserer disse hensynene, men ønsker innspill fra høringsinstansene på om det er behov for en lengre eller kortere grense. Det er også viktig å presisere at dette er en maksgrense og ikke en minstegrense eller et utgangspunkt. Dersom skoleeier antar at det ikke vil være behov for et så langvarig vedtak, skal vedtaket fattes for en kortere periode. Dersom tiltaket underveis ikke lenger anses nødvendig, skal vedtaket oppheves. I vurderingen av hvor langvarig et vedtak skal være, vil elevens alder og modenhet, og situasjonens alvorlighet, være sentrale momenter.

Departementet har vurdert om maksgrensen for vedtakets varighet bør differensieres mellom ulike klassetrinn. Det er stor forskjell på en femåring og en nittenåring, og å tas bort fra klasserommet mot sin vilje i en lengre periode kan oppleves mer inngripende for yngre elever. Departementet mener imidlertid at disse hensyn ivaretas gjennom nødvendighetsvilkåret og prinsippet om barnets beste. Vi foreslår derfor at maksgrensen settes til fire uker for alle elever, men bemerker at barnets beste antakelig sjeldent vil tilsi at en elev på barneskolen tas bort fra klassefellesskapet i fire uker.

Dersom vilkårene for vedtak fremdeles er oppfylt og skoleeier etter utløpet av vedtakets varighet mener at det ikke er forsvarlig at eleven kommer tilbake til skolen eller klassen, mener departementet at det må fattes nytt vedtak, som kan gjelde for opptil fire nye uker.

Dersom et vedtak om midlertidig undervisning utenfor elevens gruppe er begrunnet i hensynet til medelevenes læring, antar departementet at vilkåret om at mindre inngripende tiltak ikke kan avhjelpe situasjonen vil innebære at eleven må tilbakeføres til skolen for en periode, før det kan fattes nytt vedtak. I slike tilfeller antar departementet at det vil finnes mindre inngripende tiltak som er tilgjengelige i form av å gjøre pedagogiske endringer, sette inn skolemiljøtiltak, osv. Dersom vedtaket er begrunnet i medelevers eller ansattes trygghet, vil dette ikke nødvendigvis være tilgjengelige alternativ.

Departementet mener at et vedtak om opplæring utenfor elevens gruppe er uhensiktsmessig dersom det er behov for mer langvarige eller permanente tiltak.

Departementet mener derfor at det bør settes begrensninger på hvor mange ganger vedtaket kan fornyes. Forslaget er ment å avhjelpe situasjoner der det av hensyn til andre på skolen er nødvendig å ta en elev bort fra gruppen sin for en midlertidig periode. Tiltaket skal legge til rette for varige og langsiktige løsninger, men ikke være den langsiktige løsningen.

Ettersom et slikt vedtak åpner for at eleven gis undervisning alene eller i mindre grupper, mener departementet at dette over tid kan bli mer inngripende enn vedtak om pålagt skolebytte, hvor eleven får tilhørighet i en ny klasse. Dersom forholdene tilsier at eleven ikke kan komme tilbake på skolen sin på lengre sikt, bør derfor pålagt skolebytte benyttes, dersom det er mulig.

Når pålagt skolebytte vil være et mindre inngripende alternativ, kan variere noe avhengig av elevens alder, begrunnelsen for vedtaket og øvrige forhold. Ved pålagt skolebytte kan kommunen eller fylkeskommunen også fatte vedtak om at en elev flyttes til en skole med en spesiell profil, dersom det anses som det beste for eleven, så lenge kompetansemålene og de øvrige rammene i opplæringsloven oppfylles (med mindre eleven har ITO-vedtak).

Departementet er i tvil om hvilke konkrete vilkår som bør knyttes til utvidelse eller fornyelse av vedtak. Ettersom det er tale om inngripende tiltak overfor elevene, og av hensyn til at eleven ikke skal miste tilhørigheten til klassen sin, foreslår departementet at et vedtak bare bør kunne fornyes én gang, slik at eleven sammenhengende er borte fra gruppen i opptil åtte uker. Dersom behovet for tiltak vedvarer utover dette, bør andre tiltak benyttes.

Departementets forslag er at tiltaket ikke skal vare lenger enn nødvendig og ikke mer enn fire uker. Dersom det etter utløpet av vedtakets varighet fremdeles er behov for tiltak, kan skoleeier fatte nytt vedtak én gang.

Departementet ber om høringsinstansens syn på hvor langvarig et vedtak om opplæring utenfor elevens gruppe bør kunne være, samt om det bør differensieres mellom ulike klassetrinn, og/eller etter om vedtaket er begrunnet i trygghet eller læring. I tillegg bes det om innspill på hvilke vilkår og begrensninger som bør oppstilles for adgangen til å utvide

eller fornye vedtaket, herunder om det bør være adgang til å fornye vedtaket mer enn én gang.

Departementet bemerker også at det kan finnes en liten gruppe med barn som andre barn må skjermes mot over lengre tid. Departementet ber høringsinstansene uttale seg om behovet for regler som åpner for pålagt opplæring utenfor elevens gruppe/klasse i lengre tid enn det som foreslås her, og i hvilke situasjoner dette behovet kan oppstå.

Departementet mener i utgangspunktet at lengre unntak fra elevens rett til gruppetilhørighet ikke vil være til elevens beste og på sikt kan føre til større problemer for elevens faglige og sosiale utvikling.

6.6 Saksbehandlingsregler

Etter departementets syn vil en avgjørelse om å pålegge midlertidig undervisning utenfor elevens klasse utgjøre et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2. Dette innebærer at forvaltningslovens regler om forberedelse av enkeltvedtak kommer til anvendelse. Blant annet må det gis anledning til forhåndsuttalelse og vedtak må begrunnes. Ved utformingen av vedtaket skal elevens beste være et grunnleggende hensyn, jf. opplæringsloven § 10-1 og privatskoleloven § 5A-1. Eleven har rett til medvirkning etter opplæringsloven § 10-2 og privatskoleloven § 5A-2.

Departementet mener at forvaltningslovens saksbehandlingsregler, herunder klageregler, sammen med saksbehandlingsreglene i opplæringsloven, er viktige rettsikkerhetsgarantier som bør gjelde ved avgjørelsen av slike vedtak.

Departementet mener at vedtaksmyndigheten bør ligge hos kommunen og fylkeskommunen. Adgangen kan delegeres til den lokale skolen. For privatskoler vil det være skolens styre som fattet vedtak, også slik at det her kan delegeres til rektor. I saker hvor det er aktuelt å gi eleven opplæring på en annen opplæringsarena eller en annen skole, legger departementet til grunn at administrasjonen hos skoleeier som regel vil være involvert. Det vil være opp til den enkelte skoleeier å utforme regler om hvilke beslutninger som kan tas lokalt på den enkelte skole og hvilke som tas sentralt dersom de ønsker det.

I noen tilfeller – for eksempel i farlige eller truende situasjoner – kan det være behov for å fatte og iverksette vedtak på kort varsel. Departementet viser til at eleven kan bortvises ved akutte situasjoner, og det er ikke vedtaksplikt for avgjørelser om bortvisning for mindre enn én hel skoledag. I mellomtiden kan skoleeier forberede og fatte vedtak om midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe. Departementet mener derfor at det ikke er behov for særregler om akutte situasjoner. Med gode rutiner og maler legger departementet til grunn at vedtak kan fattes nokså raskt.

6.7 Andre spørsmål

6.7.1 Egen bestemmelse med krav om forebygging?

Det er inngripende for en elev å bli tatt ut av klassefellesskapet. Departementet har derfor vurdert om det er behov for en egen bestemmelse som stiller krav til å forebygge situasjoner som kan utløse tiltaket som foreslås. Hensikten vil være å sørge for at skolene aktivt jobber med å redusere behovet for at tiltaket tas i bruk.

Departementet mener at det ikke er behov for en egen bestemmelse om forebygging. Departementet viser til at skolene allerede er pålagt flere forebyggingsplikter, som kan bidra til å redusere behovet for regelen. Departementet vil blant annet vise til at skolene skal arbeide kontinuerlig for at alle elevene skal ha et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 12-3 og privatskoleloven § 2-4 andre ledd. I tillegg har skolene en plikt til å sikre et trygt og godt skolemiljø for elever i enkeltsaker (aktivitetsplikten), som bl.a. innebærer at skolen må undersøke saken og sette inn egnede tiltak som skal fremgå av en egen tiltaksplan. Også dette arbeidet vil være med på å ta ned risikoen for at saker eskalerer. Det stilles også krav til at skoleeier skal sørge for at skolen driver et kontinuerlig og systematisk arbeid for at det ikke skal oppstå situasjoner der ansatte må gripe inn fysisk mot elever, jf. opplæringsloven § 13-3 og privatskoleloven § 3-10 b. Skoleeier skal også sørge for tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 11-1 og privatskoleloven § 3-4 b. Departementet kan ikke se at det er behov for noen selvstendige forebyggende plikter utover disse.

6.7.2 Plikt til å sørge for en trygg og god overgang tilbake til klasserommet?

I lys av formålet om å skape langsiktige løsninger og arbeide for et trygt og godt skolemiljø i elevens ordinære klasse, er det sentralt at eleven også støttes i overgangen tilbake til klasserommet. Eleven må følges tett opp også etter at det midlertidige oppholdet er over. Dette vil også være til medelevenes og klassefellesskapets beste.

Hvilke tiltak som er nødvendig og hvor tett oppfølging eleven har behov for vil variere, og må vurderes konkret. Elevens alder og sårbarhetssituasjon, samt hvor lenge eleven har vært borte fra fellesskapet, vil være sentrale momenter. Mulige tiltak kan for eksempel være å samarbeide tett med eleven og foreldrene for å gjøre overgangen trygg og forutsigbar. Dersom eleven har vært på en annen skole eller opplæringsarena, vil det også være viktig å samarbeide godt med de som har hatt ansvaret for elevens opplæring under det midlertidige oppholdet, samt å dele informasjon om hvilke tiltak som har vært forsøkt, hva eleven har jobbet med, og hva som har fungert og ikke. Det kan også være aktuelt å vurdere ulike måter å tilpasse opplæringen på eller å sette inn mer generelle skolemiljøtiltak.

Departementet har vurdert om det bør fastsettes en særskilt plikt for skolen til å sørge for at eleven får en trygg og god overgang tilbake til klasserommet. I Sverige har regjeringen foreslått at det fastsettes en plikt for skolen til å utforme en plan for å støtte elevens

tilbakeføring til ordinær skolegang. Departementet er bekymret for at en slik plikt kan medføre unødvendig tid- og ressursbruk, ettersom både situasjonens alvorlighet og varigheten av et slikt tiltak vil kunne variere. Det foreligger også allerede en plikt til å utarbeide en aktivitetsplan dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen, jf. opplæringsloven § 12-4 og privatskoleloven § 2-4 andre ledd. I tillegg foreligger en plikt til å utarbeide en individuell opplæringsplan dersom det fattes vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring, jf. opplæringsloven § 11-10, jf. § 11-6 og privatskoleloven § 3-6.

Departementet har vurdert om det heller bør oppstilles en mer generell plikt til å sørge for at eleven får en trygg og god overgang tilbake til klassen sin, men er i tvil om dette tilfører noe særlig utover de eksisterende plikter som skolen har. Skolen har blant annet plikt til å tilpasse opplæringen, følge med på at elevene har det trygt og godt på skolen, jobbe forebyggende med skolemiljøet som helhet og forebygge bruk av fysisk inngripen. Departementet ser at en konkret plikt til å støtte eleven i overgangen tilbake til klassefellesskapet kan ha pedagogisk verdi, men vurderer at eksisterende regelverk uansett gir skolene en slik plikt. Av hensyn til å unngå dobbeltregulering, og å ikke gjøre lovverket og dokumentasjonskravene mer omfattende enn nødvendig, foreslår vi derfor at en slik plikt ikke inntas i lovteksten.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det er behov for å presisere en plikt til å sørge for trygg og god overgang tilbake til klassen særskilt i lovteksten, eller om instansene er enige i at det er tilstrekkelig å vise til skolens relevante eksisterende plikter i veiledning til bestemmelsen.

6.7.3 Samme regler for privatskole og offentlig skole

Departementet mener at behovet for å ta noen ut fra klassen for en periode også vil kunne være til stede for privatskoler. Reglene om gruppetilhørighet, skolemiljø, bortvisning og pålagt skolebytte er tilsvarende for offentlige og private skoler, og departementet foreslår derfor at også adgangen til å midlertidig pålegge en elev opplæring utenfor egen gruppe bør gjelde for skoler godkjent etter privatskoleloven. Departementet foreslår derfor å endre privatskoleloven § 2-4, slik at det fremgår at opplæringsloven § 13-1 a også gjelder for skoler godkjent etter privatskoleloven. Vedtaksmyndigheten vil ligge hos privatskolens styre.

Departementet ser likevel at det kan være særskilte utfordringer knyttet til bruk av tiltaket på private skoler. Særlig små, enkeltstående skoler vil ofte ikke ha de samme ressurser og rigg som kommunene og fylkeskommunene, og for eksempel muligheten til å gi en elev opplæring på en annen skole vil kunne være begrenset. Forslaget er imidlertid utformet på en måte som gir skolene stort handlingsrom når det kommer til hvor eleven skal gis opplæring og hvordan opplæringen organiseres i den avgrensede perioden.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det er særskilte forhold som bør hensyntas når det gjelder private skoler.

6.7.4 Behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen og forholdet til taushetsplikten

Departementet anser ikke at det er behov for særlige bestemmelser om behandlingsgrunnlag for opplysninger knyttet til vedtak om og gjennomføring av pålagt midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe. Skoleeier vil fremdeles ha ansvar for opplæringen til eleven og eleven mister ikke tilknytningen til sin opprinnelige skole. Den nye regelen vil gi behandlingsansvar etter personvernforordningen for personopplysninger som er nødvendig for å fatte vedtak og for å utføre andre plikter som følger av bestemmelsen.

Det er viktig at skolen samarbeider godt og gir nødvendig informasjon til personalet som skal undervise eleven for å sørge for at eleven kan møtes godt både faglig og sosialt. God informasjonsdeling kan også være viktig for å sørge for at tryggheten til øvrige (både ansatte og eventuelle medelever) ivaretas på stedet eleven skal motta opplæring.

Forvaltningsloven § 13 b nr. 2 gir unntak fra taushetsplikten når opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for (bl.a. i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll). Departementet anser at bestemmelsen gir grunnlag for informasjonsutveksling mellom skolen og med de ansatte som skal gi eleven opplæring mens tiltaket pågår.

7 Forholdet til menneskerettslige forpliktelser

7.1 Barnets beste

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som gjelder barn, jf. barnekonvensjonen artikkel 3. Dette innebærer at hva som er til barnets beste skal tillegges vesentlig vekt. Det må likevel balanseres mot eventuelle motstridende interesser, og vil ikke alltid være det avgjørende hensynet. Barnets beste må vurderes for alle berørte barn. For de tilfellene der det er hensynet til medelevenes trygghet eller læring som tilsier inngrep, må barnets beste vurderes både for barna som tas bort fra klassen sin, og barna som hensyntas av inngrepet. Hensynet til ulike barn og grupper av barn kan tale i ulike retninger, og det kan oppstå konflikt mellom ulike barns interesser.

Dette innebærer at det kan tenkes situasjoner hvor en elev blir værende i klasserommet, selv om det ville vært til medelevenes beste at eleven fikk undervisning et annet sted, eller motsatt at en elev av hensyn til medelevene tas ut av gruppen, selv om det ville vært til den aktuelle elevens beste å bli værende i gruppen sin. I den konkrete situasjonen må skolen foreta en avveining mellom de berørte elevenes interesser, og forsøke å finne den løsningen som best ivaretar retten til opplæring og til et trygt og godt skolemiljø for alle elevene.

Som kunnskapsgrunnlaget viser er det godt dokumentert at det å ha voldelige eller utagerende medelever kan medføre en rekke negative effekter, og at et trygt og godt klasserommiljø bidrar til bedre læring og utvikling. Samtidig vet vi at bortvisning er forbundet med svakere skoleresultater, økt risiko for frafall og økt sannsynlighet for vold

og andre typer problematferd på lengre sikt. Opplevelse av utenforskap kan svekke både faglig og sosial utvikling, og kan ha negative effekter på elevens selvbilde og motivasjon.

Departementet mener at høringsforslaget ivaretar hensynet til barnets beste. Det oppstilles en høy terskel for å fatte vedtak om midlertidig opplæring utenfor elevens gruppe. Tiltaket vil etter departementets forslag bare kunne brukes i spesielle unntakstilfeller, der det er nødvendig for å ivareta medelevenes eller ansattes trygghet, eller der en elev har forstyrret undervisningen i så stor grad at oppførselen går alvorlig ut over medelevenes læring. Departementet bemerker igjen at hovedfokuset i skolene skal ligge på forebygging, relasjonsarbeid og inkluderende praksis. En elev skal ikke tas bort fra klassefellesskapet dersom mindre inngripende tiltak kan avhjelpe situasjonen.

Forslaget vil også kunne utgjøre et mindre inngripende alternativ til de eksisterende virkemidlene i opplæringsloven. Dette kan bidra til at mer inngripende virkemidler som pålagt skolebytte og bortvisning resten av skoleåret, benyttes i mindre grad enn i dag. Et vedtak om pålagt opplæring utenfor gruppen er midlertidig, og eleven mister ikke permanent tilhørigheten til klassen sin. I motsetning til ved bortvisning vil elevens rett til opplæring ivaretas gjennom undervisning utenfor elevens gruppe, og det åpnes ikke for å gjøre unntak fra kompetansemålene.

Å tas ut fra klassefellesskapet er likevel inngripende og belastende for et barn, og det er svært viktig at eleven ikke er borte fra klasserommet så lenge at den mister tilhørigheten til klassen sin. Etter departementets syn vil vilkåret om at mindre inngripende tiltak ikke kan avhjelpe situasjonen, sammen med tidsbegrensningen, ivareta dette hensynet. Elevens beste vil også være et grunnleggende hensyn både ved avgjørelse, utforming og gjennomføring av et vedtak om midlertidig undervisning utenfor klasserommet, og vedtaket skal ikke være mer inngripende overfor eleven enn nødvendig. Eleven skal høres og så langt som mulig gis anledning til å bidra i utformingen av opplegget. Dette følger av de generelle reglene i opplæringsloven §§ 10-1 og 10-2 og privatskoleloven §§ 5A-1 og 5A-2.

7.2 Rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne og forbud mot diskriminering

Regelen som foreslås gjelder for alle elever. Noen av elevene som kan bli pålagt et midlertidig undervisningsopplegg kan falle inn under CRPDs definisjon av personer med nedsatt funksjonsevne, jf. artikkel 1.

Det følger av artikkel 24 nr. 2 bokstav a at traktatspartene skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke stenges ute fra det allmenne utdanningssystemet på grunn av funksjonsnedsettelsen, og at barn med nedsatt funksjonsevne ikke stenges ute fra obligatorisk og gratis grunnskoleundervisning eller fra videregående opplæring på grunn av sin nedsatte funksjonsevne.

Departementet mener at regelen som foreslås her ikke innebærer en fare for at elever med nedsatt funksjonsevne stenges ute fra det allmenne utdanningssystemet. Det vil aldri være nedsatt funksjonsevne i seg selv som er årsaken til at eleven blir pålagt midlertidig

opplæring utenfor gruppen sin – det er hensynet til tryggheten til andre på skolen eller medelevenes læring som vil være utløsende faktorer.

CRPD-komiteén har uttalt at elevers rett til ikke å bli diskriminert innebærer en rett til ikke å bli segregert, jf. Generell kommentar nr. 4 (2016) om artikkel 24 avsnitt 13. CRPD-komiteen synes videre i avsnitt 11 å legge til grunn en vid forståelse av begrepet segregering, som blant annet omfatter situasjoner hvor opplæringen til elever med nedsatt funksjonsevne foregår i separate miljøer som er utformet for eller brukt til å imøtekomme en bestemt funksjonsnedsettelse eller ulike funksjonsnedsettelser, adskilt fra elever uten funksjonsnedsettelser.

I Prop. 162 L (2024-2025), som omhandler inkorporering av CRPD i menneskerettsloven, har Justis- og beredskapsdepartementet lagt til grunn at komiteens vidtrekkende tolkning av diskrimineringsbegrepet på dette punktet savner støtte i konvensjonen, og artikkel 24 kan ikke ses som et absolutt hinder for at det opprettes visse særskilte tilbud for elever med ulike funksjonsnedsettelser.

Departementet er enig i dette. Etter departementets syn medfører uansett ikke midlertidige tiltak av den arten som foreslås her at elever med funksjonsnedsettelse blir segregert. Det er tale om tiltak av begrenset varighet som kan gjelde for både elever med og uten nedsatt funksjonsevne. Det må imidlertid tas særskilt hensyn til elever med funksjonsnedsettelser under det midlertidige tiltaket.

Departementet ser at det i noen tilfeller kan være en fare for at situasjoner som nødvendiggjør bruk av den foreslåtte hjemmelen oppstår fordi eleven ikke har mottatt tilrettelegging som eleven har behov for som følge av funksjonsnedsettelsen. Etter CRPD art. 24 nr. 2 bokstav c skal myndighetene sørge for at personer med nedsatt funksjonsevne får en rimelig tilrettelegging av utdanningen ut fra den enkeltes behov. Departementet vil vise til at det er en rekke regler som skal sørge for god tilrettelegging for elever med funksjonsnedsettelse, se særlig reglene i kapittel 11 om tilpasset opplæring. Departementet vil videre vise til at forslaget er utformet med strenge vilkår, og at det er tale om et tiltak med begrenset varighet. Eleven mister ikke sin tilknytning til skolen, og skolen vil fremdeles ha faglig ansvar for eleven. Elevenes rettsikkerhet er også ivaretatt ved at forvaltningslovens regler om saksforberedelse og klage gjelder, jf. punkt 6.6 over. Forslaget anses følgelig i tråd med CRPD art. 24.

Departementet ser imidlertid at det kan stilles spørsmål ved om forslaget kan ramme elever med enkelte funksjonsnedsettelser hardere enn andre.

Departementet har derfor vurdert om forslaget vil innebære indirekte forskjellsbehandling. Departementet legger til grunn at hverken CRPD art. 5, GrL § 98 eller EMK art. 14 gir et sterkere vern enn likestillings- og diskrimineringsloven på dette punktet, og vurderingen av om forslaget vil kunne føre til indirekte forskjellsbehandling og om forskjellsbehandlingen er lovlig, tar derfor utgangspunkt i likestillings- og diskrimineringsloven §§ 8 og 9.

Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse som vil stille personer dårligere enn andre på grunn av et diskrimineringsgrunnlag (herunder funksjonsnedsettelse), jf. 8. Departementet mener det kan være grunn til å tro at elever

med enkelte former for funksjonsnedsettelse kan være overrepresenterte blant de elevene som kan bli pålagt tiltak etter forslaget.

En eventuell forskjellsbehandling vil ikke være i strid med diskrimineringsforbudet i § 6 dersom den (a) har et saklig formål, (b) er nødvendig for å oppnå formålet og (c) ikke er uforholdsmessig inngripende overfor de som forskjellsbehandles, jf. § 9 første ledd.

Formålet med forslaget er å verne tryggheten til andre på skolen samt å sikre både medelevers og den aktuelle eleven sin rett til opplæring. Departementet vurderer dette som et saklig og legitimt formål etter likestillings- og diskrimineringsloven § 9 første ledd bokstav a.

Departementet mener videre at en eventuell forskjellsbehandling er nødvendig for å nå formålet med forslaget, jf. § 9 første ledd bokstav b. Departementet viser til at dagens regler om bortvisning og pålagt skolebytte ikke anses tilstrekkelige til å løse situasjoner hvor det midlertidig er behov for å ta en elev bort fra klasserommet. Departementet viser særlig til begrunnelsen for forslaget i punkt 2 over.

Departementet vurderer også at forslaget er forholdsmessig etter § 9 første ledd bokstav c. Departementet viser til at det er strenge vilkår for at tiltaket kan tas i bruk, jf. punkt 6.2 over. Departementet viser særlig til at tiltaket ikke kan brukes dersom andre mindre inngripende tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. For den nevnte gruppen vil det ved forstyrrelser av opplæringen f.eks. måtte settes inn pedagogiske og faglige tiltak før det vil være aktuelt å vurdere å pålegge midlertidig opplæring utenfor elevens egen gruppe. Dette utgjør en viktig begrensning av når tiltaket kan tas i bruk. Tiltaket har videre en avgrenset varighet, jf. punkt 6.5. Tiltaket åpner også bare for unntak fra kravet om klasse- og gruppetilhørighet og nærskoleprinsippet, ikke for unntak fra kompetansemålene. Vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring skal gjennomføres selv om tiltaket pågår, jf. punkt 6.3.

Forslaget anses derfor ikke som diskriminerende, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 6, og dermed heller ikke i strid med Grl. § 98, CRPD art. 5 eller EMK art. 14.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Høringsforslaget innebærer at kommunene, fylkeskommunene og de private skolene gis et nytt verktøy som kan tas i bruk for å håndtere situasjoner hvor en elevs oppførsel går alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen eller læringen til en eller flere medelever. Forslaget innebærer en adgang, men ikke en plikt, til å pålegge eleven opplæring utenfor gruppen sin i en begrenset periode.

Det legges til grunn at dersom den nye muligheten tas i bruk, vil det ha noen administrative konsekvenser for kommunen og/eller skolen, jf. pkt. 6.4 og 6.6.

Forslaget åpner for at en elev kan gis opplæring utenfor egen klasse/gruppe. Dette kan ha økonomiske konsekvenser, men disse vil avhenge både av hvordan opplæringen organiseres og av varighet. Eventuelle merkostnader sammenliknet med tiltak som ligger

innenfor handlingsrommet i dagens regelverk, vil også variere. Det kan være ressurskrevende å lage alternative opplegg til enkeltelever. Noen elever er mer ressurskrevende enn andre og dette må også håndteres innenfor dagens rettslige og økonomiske rammer. Verktøyet åpner kun for en mer differensiert tilnærming overfor disse elevene.

Dersom muligheten til å fatte vedtak om at en elev skal tas ut av gruppen sin og gis opplæring et annet sted tas i bruk, er det – på samme måte som alternative tiltak innenfor dagens rettslige rammer – kostnader kommunene, fylkeskommunene og private skoler selv må dekke innenfor gjeldende rammer.

Departementet viser til at lovforslaget er utformet med strenge vilkår og må derfor antas å være aktuelt for få elever. Hverken kommunene, fylkeskommunene eller de private skolene pålegges nye plikter, og departementets vurdering er derfor at innføringen av en slik adgang ikke vil ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Statsforvalteren vil være klageinstans for klager på vedtak. Hensikten med forslaget er å gi skoleeierne en mer differensiert verktøykasse for å håndtere situasjoner der en elevs oppførsel går alvorlig ut over tryggheten eller læringen til andre, og slik bidra til det langsiktige og systematiske arbeidet med å skape trygge og gode skolemiljø.

Departementet viser til at forslaget dels vil ha overlappende virkeområde som bortvisning og pålagt skolebytte, og at klager på bruk av det nye tiltaket vil kunne erstatte tidligere klager i slike saker. Departementet viser videre til at forslaget er utformet med strenge vilkår og må antas å være aktuelt i få tilfeller. Det antas derfor at det totale omfanget av vedtak og klager på vedtak om ordenstiltak ikke vil øke i særlig grad. Til sammenligning viser tall fra årsrapportene til statsforvalteren at de i 2025 samlet mottok henholdsvis 16 klager i grunnskolen og 23 klager i videregående opplæring på bortvisningsvedtak.

Departementets samlede vurdering er at innføringen av en slik adgang ikke vil ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for statsforvalteren. Vi ber om statsforvalternes synspunkter på denne vurderingen.

9 Forslag til lovendringer

I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

Ny § 13-1 a skal lyde:

§ 13-1 a. Pålagt opplæring utanfor elevens gruppe

Kommunen og fylkeskommunen kan gjere vedtak om at ein elev påleggjast opplæring utanfor eigen gruppe, dersom oppførselen til eleven går alvorleg ut over tryggleiken til andre på skolen eller læringa til ein eller fleire medelevar. Opplæringa kan givast som eineundervisning eller i ei gruppe, på eleven sin skole, på ein annan skole eller på ein annan eigna opplæringsarena.

Ein elev kan ikkje påleggjast tiltaket dersom mindre inngripande tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Vedtaket skal ikkje vare lenger enn nødvendig for å vareta formålet, og ikkje

meir enn fire veker. Eit vedtak kan berre fornyast ein gong. Vedtaket skal ikkje innebære at eleven må flytte ut av heimen sin, eller at dagleg skyss blir uforsvarleg.

§ 22-2 første ledd bokstav g skal lyde:

g. § 13-1 om bortvising, §§ 13-1 a om pålagt opplæring utanfor elevens gruppe og §§ 13-3 til 13-5 om skadeførebygging.

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) gjøres følgende endringer:

§ 2-4 *Krav til skoleanlegg og skolemiljø* skal lyde:

Skoleanlegga skal vere godkjende av departementet. Anlegga skal liggje samla.

Opplæringslova kapittel 12 om elevane sitt skolemiljø, § 13-1 a om pålagt opplæring utanfor elevens gruppe og § 13-2 om skolebyte gjeld for skolar godkjende etter lova her. I saker om skolebyte er det heimkommunen eller heimfylket som gjer vedtak.

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter § 12-7 om det fysiske skolemiljøet, enkeltvedtak etter § 13-1 a om pålagt opplæring utanfor elevens gruppe og enkeltvedtak etter § 13-2 om skolebyte.

Når kapittel 12 viser til «kommunen og fylkeskommunen», skal dette lesast som «skolen» i §§ 12-6 tredje og fjerde ledd, 12-8, 12-9 og 12-10, og som «skolens styre» i §§ 12-4 andre ledd og 12-5. Når kapittel 12 viser til «rektor» skal det lesast som «dagleg leiar», jf. § 4-1 andre ledd. Når § 13-1 a viser til «kommunen og fylkeskommunen» skal det lesast som «skolens styre».